

פרשת ויחי

דימויים מעולם החי

בפרשתנו מתוארות הברכות שמברך יעקב את בניו. בחלק גדול מהן מופיעים דימויים של בעלי חיים. חלק מהדימויים מוכרים ומובנים, למשל: עוצמתו של האריה (בברכה ליהודה), וקלות הרגליים של האיילה (בברכת נפתלי). אולם דימויים אחרים כמו החמור (בברכת יששכר) או הנחש (בברכת דן) פחות מובנים לנו. במכתב מחידקל הבאנו דימויים נוספים הקיימים בשפה העברית: "חיבוק דוב", "פחדן כמו שפן" (שזכה אפילו לפועל "השתפן"), כמובן שאפשר להוסיף: "אטי כמו צב", "חרוץ כמו נמלה" ועוד. בכיתה רצוי להסביר מהו דימוי ומתי אנו משתמשים בו. הדימויים שהזכרנו מצטרפים למערכת דימויים רחבה הקיימת בשפה העברית ואשר לעתים דולה את רעיונותיה מעולם הטבע, למשל: "איתן כמו צוק", "מהיר כברק", "לבן כשלג" ועוד. החיבור שבין אדם וטבע הוא חלק מעולמנו ובמקרה שלפנינו אנו מעשירים בעזרתו את שפתנו ומוסיפים לה מימד נוסף של ענין.

במדור בין השורות

השבוע מופיע במדור זה משל על השועל והעורב. במשלי חיות מופיעים בדרך כלל שתי חיות בעלות תכונות מנוגדות - למשל הנמלה החרוזה מול הצרצר העצלן, וכאן – השועל החכם והערמומי מול העורב הטיפש. לא פעם מייצגת החיה את המאפיינים הנלווים אליה, חיוביים או שליליים. ניתן להסביר כי השועל הוא בעל חיים המופיע במשלים רבים, ומסמל בדרך כלל ערמומיות וחכמה, כאשר אנו לומדים על המאפיינים של בעלי חיים המופיעים במשלים, קל לנו להבין מהיכן קיבלו את הדימוי שלהם – הנמלה המתרוצצת האוגרת מזון – הנראית כחרוזה, הצב אטי אך יכול להיות מחושב ודבק במשימה וכדומה. אפשר לשאול את התלמידים כיצד לדעתם זכה השועל בדימוי שדבק בו (יתכן כי הדבר נובע מפניו החדות ואולי מתנועותיו החתוליות-החמקמקות).

על המדרש

המשנה המאיה את דברי יהודה בן תימא, מתארת ארבע תכונות של בעלי חיים שאותם אפשר לאמץ בבואנו ללמוד ולקיים. נציע הסבר למשנה על פי פרשנותו של רבי עובדיה מברטנורא:

עז כנמר – הנמר הוא עז פנים, על אף שאינו גיבור כל כך. אף אתה אל תתבייש להעז פניך בלימוד ולשאול את המורה דברים שאינך מבין, כמו שנאמר "לא הביישן למד".
קל כנשר – כמו שנאמר על הנשרים "ירוצו ולא ייגעו" – אף אתה אל תתעייף מלחזור על הלימוד שוב ושוב.

רץ כצבי – כפי שרגלי הצבי קלות לרוץ, כך תרוץ אתה אחר המצוות לקיימן.
גיבור כארי – גבורתו הפיזית של האריה מוחלפת כאן בגבורה נפשית – כיבוש היצר מפני עשיית מעשים רעים. כמו שנאמר "איזהו גיבור – הכובש את יצרו".

הצעה לפעילות:

בחרו בבעל חיים אחד והסבירו מה אנו יכולים ללמוד מהתנהגותו. תארו את תכונותיו שמהן ניתן ללמוד (צורת האכילה שלו, היחס שלו לבני מינו, דאגתו לצאצאיו ועוד).

מה בפרשה

🌀 **ברכת יעקב לאפרים ומנשה** – יוסף בא עם בניו, אפרים ומנשה, ויעקב בירך אותם שייחשבו כבניו לכל דבר.

🌀 **הברכות לבנים** – יעקב קרא לבניו והשמיע את דבריו ביחס אליהם. הדברים רומזים ברובם לקורות השבטים בימי כיבוש כנען וההיאחזות בארץ. הדברים נאמרו בקצב שירי ורבים בהם הביטויים הסתומים.

🌀 **"לו ישטמנו יוסף"** – האחים חששו כי יוסף התייחס אליהם בידידות רק בזכות אביהם וכי עם מותו הוא יבקש לנקום בהם. אולם יוסף מבהיר להם כי מחל להם.

🌀 **צוואת יוסף ומותו** – יוסף ביקש להיקבר בארץ המובטחת וגופתו החנוטה הושמה (לעת עתה) בארון במצרים.